

რომელიც თითქმის შენად, მარტო შენად მიგანია.

კოტე მესხი აღიარა გვყავს... ჩვენი მუ- დამ მომდინარეობს, მუდამ ენა-მხეხილი, მუ- დამ მოხუჯი დადიანის...

საუკუნოდ მიიკცა ის... დანაკლი- სია ის საზოგადოებისათვის, მაგრამ უფ- რო დანაკლიანი მეგობრებისათვის, მეტა- დრე ამ სპინელ დროში, როცა მძლავ- რად ჰმეფობს ყოველგვარი გაუტანლობა, პირმოთენება და გიჟიერება.

თითქმის 30 წელიწადი ვიცნობდი მას. პირველად მისი სახელი გავიგე მაშინ, როცა, სამუდამო ქართული დასი სდგე- ბოდა. მოვედი პასუხი და პირდაპირ დავუ- მეგობრდი. მას დღეს აქეთაა არც ერთ შემთხვევაში, არც ერთ უბრალო რამე არ შეუძლავს ჩვენი მეგობრული გან- წყობილება. ასეთი იყო ყველასათვის. მას ყველასათვის კეთილი სურდა. ბევრი საკითხი, ბევრი საზოგადოებრივი მოუ- ლენის შესახებ გვიხანძრა. ბევრი მო- ლაწის მოქმედება გავგვიჩვენა ერთად, ყოველთვის მას მიუდგომელი აზრი გა- მოუთქვამს. დიდი! მისი მხედველობა ჩვენს ცხოვრებაზე და სინამდვილეზე იმ თვისებას იყო, რომელიც ახასიათებს ქვეყნისათვის საზოგადოებრივ აზრს.

იგი იყო ნაღვლიანი კულტურისანი ინტელიგენტი, რომელსაც გერმანიული- ბა კარად ჰქონდა შეთვისებული. სიყვარული საზოგადო საკმისად მას თან დაჰყოლილი ჰქონდა. სიმონ მსხის ოჯახში ბევრი თვალსაჩინო პირი მო- გზავს.

„დროების“ რედაქტორი დაუფიქრია სერგეი მესხი, მსახიობი ეფემია მესხისა, ბათუმში მომუშავე ივანე მესხი, ქურო- ლისტი დიმიტრი მესხი და სხვ.

თავის ენა-მხეხილობით და მოსწრებუ- ლი სიტყვით ჩვენი კოტე ყოველთვის ყურადღებას იქცევდა. გავისწავროთ, რა შთაბეჭდილება მოახდინა მისმა მოხდე- ნილმა სიტყვამ „დროების“ ავტორის აღ- სუშნაობის სათუთლო ნაღვლიან წარმოდგენაზე და ამას წინადა რუსის მესხისა კ. ბაქრაძის დანიშნულებით.

მისმა კეთილმა ხასიათმა და საზოგადო საკმისადი ერთგულებამ მოუპოვა მას სა- ერთო სიყვარული და პატივისცემა.

ამიტომ დღემდე გვოცნებებს მისი ქართული საზოგადოება.

უნდა გენახათ, როგორ უზიარებდნენ ერთმანეთს ყველანი სამუშაოში ამავე „ეს მოულოდნელ გარდაცვალებას“, რომ აღვიღო შეგვიჩნიათ, თუ ვინ დაკარგა ქართველობა.

ამ სტატიის დამწერს სულ რა- დაც 7-8 დღის წინად სასახლის წინ ელაპარაკებოდა „თემისათვის“ უნდა გავხაზო ჩემი ფელეტონები, მაგრამ საუბეროდ, ამ განზრახვის სისრულე- ში მოუყვანა მის ხელთ არ იყო.

იგი მოკვდა, მაგრამ მოკვდა როგორც წმინდა ვალის აღმსრულებელი ჯარის- კაცი საღვთოაზრით-კალმით ხელში.

სარეცხზე, უკვე განგებულსავე გან- წირული, ის არ სტოვებდა მხედრე ური- ათა... სთარბანს. როგორც კი ტკივი- ლები ზავს ანებდნენ, ის კალამს ჰკი- დებდა.

გეგმის-გეგმა

ძვენიერ ქუთაისის ციხის მეორე განყოფილებაში ტუ-აღებს.

წარმოცობი-მომხდელად აცენს-ატირე- ბდა თავის სიყვარულს სილამურის გიგანად. მაღალ მღერო-ფერის კლდის მწვერულ- ზე მოხდენილად წამოიკუმდებოდა, მოი- ცემადა გვერდით გრძელ-ტარა შინდის კომბალს და... ნად ამბეჭდებოდა სალამურს...

სალამურის ხმა რა ტკბილი, რა წარ- მტაცია იგი! ირგვლივ მატკობოდა სი- ჩუმე; დამაფრთხილ მუხი მოიხატა სიხვედრით აფერადებს ბუმბერაზს მთის კოხტა ქო- ჩორს, ნელა მიამბრუნებდა მხეხველ- გველივით დაკლავილი მთის გზაზე და- დილილი, ჩაფრთხილები და ამ დროს მოქანულ სმენას სწვდება უცნაური ხმა, ჯერ ერთი, მერე მეორე და შემდეგ გატაცებით ყურს უდგება გაბნეულ-მარ- კაზე მართობულ მელიქიას. ფრთხილად ათვალისწინებთ იქაურობას, ეძებთ იმ ადგილს, საიდანაც მოისმის ეს კიბური ზანგა, გასურთ დანახოთ ამ ზანგის სუ- ლის ჩაღებელი და ბოლოს ბიტლო კლდის მწვერულზე ამხედვით მწყემსს, რომელიც სალამურით ატყუნებს მიდამოს თავის სვედა სიყვარულს. ძალა-უნებრად სდგებით იქვე, გარდნებით გამოწვეული ვეება ლოდს და ნეტარებით, სრული მადლობით შესცქერით მაღლა. შესცქე- რით-კი არა, სმენად იქცევით და თუმცა თქვენს თვალში იღვრებოდა სანახაობა, თვალი მაინც ვერ ამჩნევს ამ მშვენიერ სურათებს, თითქმის თავისი მხედველი- ბით ძალა ყურით სმენას მიუძღვას, რომ არც ერთი ამოკცნის, არც ერთი ნეტა- რი ხმის შექცევა არ დაიკარგოს განუ- ცდელად, როგორც სწვდება ეს სუსტი,

ღმნა ხელს, რომ ერთი კარგი სარე- პერტურა პიესა კიდევ მივძღვნა თავის საყვარელ ქართულ სცენისათვის.

განა ასეთ ადამიანს ოდესმე დაივიწყ- ებს ვინმე ჩვენგანი?

გ. რ. — ძე.

საიათ-ნოვას ძეგლის კურთხევა

ხუთშაბათს 15 მაისს მაღალწე წმ. გიორ- გის სომხის ტაძრის გაღვანაში აუტრთის ძეგლი სახალხო მომღერალ მგოსნის სა- იათ-ნოვასი, რომელიც სპარსელმა მო- კლეს ეკლესიის წინ 1795 წელს თბილი- სის აზიზების დროს. დილის 10 საათზე თბილისის აშქებზე შეიკრიბნენ დროშებით ხელში აბას-აბადის მოედანზე, სადაც სახალხო სომხის საკვეთმოქმედი საზოგა- დოებისა და სადაც იმყოფება ძეგლის დადგენა და კურთხევის თაოსანი სომეხ მწერალთა საზოგადოება აქვე შეიკრი- ბნენ სომხის მწერალნი და მოვედნენ, აგრეთვე ვას ეროვნებისს და დაგვიმარ- თეთ 11 საათზე წმ. გიორგის ტაძრისა- კენს, სადაც გადაიხადეს წირვა. წირვის შემდეგ გ. მგოსნებმა აუტრთის საფლავი და ძეგლი. დიდძალი ხალხი იყო თავ- მოკრიბილი გაღვანაში. დღესწერე აგრეთვე თბ. გუბ. წინამძღოლი კონსტ. აბასი და ქართული პრესის წარმომადგენელი- ცი. წარმოითქვა მრავალი სიტყვა. პირველი სიტყვა წარმოთქვა სომეხ-მწერალთა სა- ზოგადოების თავმჯდომარემ ცნობილმა პოეტმა ოვანეს თუშანიანმა, რომელმაც მოხსენია განსვენებული საიათ-ნოვა რო- გორც სახალხო მგოსანი, ქართველად, თათრულად და სომხურად მომღერალი. მან ჩამოაგლიჯა ზეფარი ძეგლს, რომელ- ლიც ყვავილებით და თაიგულებით იყო შეკაშვული. ძეგლი წარმოადგენს პუქ მარმარილოს ფიქარს, რომელზედაც სომ ხურო წარწერაა აღნიშნული და აგრეთვე 1795 წელი. ეს მარმარილოს ფიქარი ჩამოსულია თეთრ მარმარილოს ჩარჩოში, რომელზედაც ჩუქურთმებია ამოკრილი სომხურ ხუროთმოძღვრების თანახმად. ო. თუშანიანის სიტყვის შემდეგ სიტყვა წარმოთქვეს სომხის პრესის და საზოგა- დო დაწესებულებათა წარმომადგენლებმა. დიდის აღტაცებით დაუხვდა ხალხი მომ- ღერა პაზიზას სომხურ ლექსს, საიათ- ნოვას ხმოვანსადაც მიმართულს; აგრეთვე ერთ მომღერალ ქართველის (მას ეძახიან ხალხში ზეფანისა). ქართულ ლექსს. სახალხო უნივერსიტეტის წარმომადგე- ნელმა ნ. ერმოლოვმა და ქართ. დრამ. საზოგადოების წარმომადგენელმა იოსებ იმედაშვილმა დიდი შთაბეჭდილება მოა- ხდინეს თავის სიტყვით.

ძეგლთან იდგნენ სახანდრები ძველ თბილისელ მოქალაქის ტანისამოსსა გამოწყობილი და მღეროდნენ საიათ-ნო- ვას სიღმრთეს. დღესასწაული გათავდა მესამე საათზე.

ი. იმედაშვილის სიტყვა

ქართულ დრამატულ საზოგა- დოების გამგებამ დღეს უბედნიერესი მოვალეობა მაქონდა, — დამავალა მიგვა-

მიბნედილი ხმები გულს საიდუმლო ადგილეს სულთქმა თითქმის ჩერდება, მთელი სხეული ისე დუნდება, რომ მგონია, აჰ, შენი თვალმარგალიტა გო- გონა გახალხლოვდება და სურს ღვთაბრი- ვი აღივსოს დაგვიტყოს. ისე ერთობით უცნობ ნეტარებით, რომ ყველაფერი გვიწყდებათ და იქ, სადაც, სულის სიღრმეში ბუნდით იშლებიან, ერთი მეორეს დაუვებებით სცვლიან გან- ვილი ცხოვრების საუკეთესო სურათე- ბი... ტკბილა, ტკბილი ასეთი წუთები.

ის კი შეუჩერებელი აცენსებს უცნა- ურ საკვებს და გვეჩვენებთ, რომ ამ წარმატატი ხმების ბუნებში იმ ჩია მწყემს- ხის სული კი არ არის, არამედ დიდძალ- ლი სამყაროს უკვდავი ძალა, რომელსაც შეუკრებია საუკეთესო ბეგრანი; დიად ზღვის, ჩუმი მაწის, ლავარდოვან ცის და განუკრებელ ცეცხლის ალში განაზ- ნილი, სალამურის პაწაწინა თვლებში, ჩაუყვანებია. მწყემსს კი უტრია უდგია: გულწაიხიბლილ ტყის, ანკი მთის ნაკა- ვის და დილა-საღამოს, ნიაგის ზურჩე- ლისათვის და იმ წუთს, როდესაც სულიერ ლოცვას აღვიწინა ის მაღლა ცისა- კენს ბუნების მშვენიერებით გამოწვეულს- მიმბნედა გაუგია უკვდავ ძალის სხილუ- მლოება და სალამურისათვის მიუძღრათეს. ამიტომაც ამაღლდა ამ პატარა საკრავის ხმები ასე წარმატატი, მართლმოდ... გიგანტის ძალიან უყვარდა ეს ადგი- ლი. რა კი მზე თაგ-ბრწყინილა მყინვა- რის იქით გადმოწოდა — ის თავის ფარას ამ სიბრისკენ ბქენივინდა პრის, გეზლი- დ ცხვარს მათს ფერდობზე, თვითონ ატკიცდებოდა მაღლა, ამოაძრებდა ქა- მარში გარკვეული სალამურს და ამბეჭდუ- ლებდა მას.

მის ქვევით კი, მდინარის ნაპირს, მთის გამობერილ ბეგზე გაშენებული

ღმია მის, ვინც მარადის სიყვარულსა- და სიმშვენიერეს უბედროდა.

მუსლიმდრეკით სილამს გუდგინა მრავ- ლტარჯულთა კრის წამებულ შეილს, ტკბილ სიტყვათა მომღერალს საიათ- ნოვას...

მშესავით მგრწყინა-მოკაშვამ, დიარ- დიერ ლამაზ-სურნელვანმა, ვისი სიისავით ნახად მომხიბლავა მგოსნის სიტყვამ კიდევ ერთხელ ჩამოაშუქა ჩვენს სიბნელით მოკულ სულში, გუ- ლი გავგინათა და გვაგულისხმა, რომ ერთგვარი შუღლი, კაცობაობა, ურ- თიერთის ზიზი, მტრობა კარგს არას მოგვტანს...

მისთვის ერთი იყო ქართველი, სომე- ხი, თათარი თუ სხვა ტომი, და ყველას ერთიანობის ტკბილის ხმით უბედროდა სიყვარულს, ცხოვრების სიამე-სიმშვე- ნიერით ტკბობას — მაღალ ტრეობას...

მადობითავე გაიხსლება, ხელისაშმა მაგრამ მაღალ გრძნობების მგოსანმა ჩონჩხების სიმთა წკრილის საიდუმლო- ბა იგრძნო და მით ჩვენც გვარგუნა მაღალ გიჟობათა ჰანგები...

დღეს სომხის ერი მადლობით იხსენი-ებს თავის დიდებულ შეილს და ძეგლ-საც უღვანის — დიდება და სახელი ი- ერის, ვინც თავის ნაამაგდარ შეილთა დეწვს არ ივიწყებს, სანს ერი თვით- შემეცნების გზას შესდგამია, — მაგრამ დიდ დივიწყებით, რომ ხალხმა უკვე დი- დხანია ხელთუქმენი ძეგლი დაუდგა თავის საყვარელ მომღერალს: საიათ-ნო- ვა ხალხის გულში ჩაბუთებული...

ჩვენთვის, ქართველთა-სომხის, საიათ- ნოვას გახსენება კიდევ უფრო მეტად საგულისხმა: საიათ-ნოვა, ჯერითი ხელ-უ- ტარის კედელთან მიმდგარი, სწორად მაშინ გაგვიტრეს, როდესაც ჩვენის სამ- შობლოს დამოუკიდებლობას აღამა-ზიდანის ძლიერ-პოლიტიკა გულში ს- სიკვდილო მაველი ჩასცა და საქართვე- ლოს გლოვის ძაძა გადაჭრინა...

შავნეული იყო დრო იგი, 1795 წე- ლი... ჯერ კიდევ მაშინ, იმ შავნელ დროს, საიათ-ნოვას ჩონჩხის სიმთა წკრილო, ქართველთა სომხისაგან, სომეხს თათარ- სიგან არ არჩევდა, ყველას ერთიანად მოგვასმენდა „გულდაბნეულსა ჰანგე-სა...“

გამოჩნდებოდა ჩვენს დროშიც მსგავსი მომღერალი, რომ ზურღ ღვთაბრძანების ნაცვლად მომა-ერთობის გრძნობანი გა- გვიღვივოს, კაცობიანობის მაგიერ — ურ- ერთობრივი სიყვარული გავსაწვოს...

დღევანდელი დღე თანადგება, რომ ასეთი მგოსანი კვლავ დაიბადება, ერთხელაც იქნება კაცობიანობის მო- ტრეობითი იგრძნობენ, რომ მხოლოდ ურთიერთის პატივისცემას, ძიძიასა და სიყვარულს შეუძლიან გაანათოს დღეს ბნელთა მოკლული კაცთა გული...

ტკბილ სიტყვათა გარდა ამ გიოს მომღერალმა უტკბილესი საქმეც ეკრი- ჩენა: იგი არ განუდგა რწმენას თავისსა მაშინაც კი, როდესაც გამძვინვარებუ- ლი მტერი მახვლით თავს დაადგა: „არა განვუდგე რწმენას! ჩემსა, რა განვუდგე მაცხოვრისა ქრისტესა!...“

იყო ერთი პატარა, ჩვიდმეტ-კომდიანი სოფელი. ამ სოფლის დანახვა ყველაფერს ეჩრინა გიგანოს. სალამურს რომ აკენე- ცებდა ის დროს ქვევით სოფლისაგან ისე თაღაფიწყებით და ოცნებით ჩაზო- იტკრებოდა, თითქმის მშვენიერ ხმებს მიოლდებდა ამ სოფლის გასაგონად და მის სიტყვა-სიღმრთეს ჰქმენდა. ნეტავ ვინ უდგებდა მას ყურს? ვისთვის აკენესებდა ასე უცნაურ-აღტაცებით ის თავის ტკბილ- ხმოვან სალამურს?

II

ამ ადგილას გიგოლა ერთხელ ზემ- თხვევით მოხვდა. ცხვარმა მოაშურა აქეთ და ისიც დაეყვებოდა, გამოაყვია მას. სოფელში მაღლა, სასოფლო გზის ცო- ტათი მოშორებით ყრუ დაბურულ ხევში, კლდის მაღალ უბიდან გადმოჩნებოდა ნაკადული. ვიღაცის კეთილის ხელს მი- უბრუნებია ნაკადულის გამოსასვლელ დროსთან იფნის ქერქისაგან დარგვალ- ბული დარი და ეგ მთის ცრემლი კაც- თათვის სასარგებლოდ გაუხდია. გიგო- ლამაც იცოდა ამ ნაკადის არსებობა და რა კი ამ ღამაზ ხაზრეში მოხვდა ყოფნა, წყაროსკენ დამეგა, წყურვილის მოსაკო- ვად.

სოფელშიაც ჰქონდათ წყარო, მაგრამ ხსენებული ნაკადი უფრო ფაქიზი და ცო- ვი იყო და ამიტომ, თუმცა საგრძნობ- ლად მოშორებული იყო ის სოფელს, მაინც ხშირად ეტანებოდნენ მას სოფლის გოგო-ბიჭები.

ხევში საკმარისად გრილოდა. სიცი- ბიდან გახუბრებულ გიგოლას ამ სიგრი- ლემ საშურად დაუბარა მიერ სხეულში და შევებით ამოაღწერინა. ბუნებრი- სისამოგონად აშრილებდა თავის ფო- თოლთ და ტკბილ ზღაპრს მოუთხრობ- და მიმდამს.

მოდუნებით მიიბიჯებდა გიგოლა და

და მტერმან მახვილი ჩასცა... მაგრამ ძალამ რწმენა ვერ მოჰკლა და იმვე წუთიდან უფრო გაიზარდა წამებულ მგოსანში...

„თავის და ცხოვრების“ რედაქცია მოწოდებით მუხის იღრეს იმ სახალხო მომღერალ მგოსნის წინაშე. რომელიც მარად ხალხში უყვითლოზიბლეს გრძნო- ბებს აღვივებდა: სიყვარულს გვიღვივებ- და, სიმშვენიერის ნეტარის დასაწა- ვებლად მოგვიწოდებდა, გულს ღვით- ური ცეცხლით ეთიბობდა...

და მე დღესაც ამ ძეგლისკენ მომავალი, ვარა-ა შორის უღამაზეს ვეძებდი, რა- თა მთით შემეგოქა ძეგლი მისი, ვის მი- ზეხითაც გოგონის ხალხი აქ მოხლდებო- ბოდა... მაგრამ ვერ ვნახე ვარდი, სა- იათ-ნოვას ლექს-სიმღერათა უღამაზეს — უტკბილეს: ვარდი სკვენბა — საიათ-ნო- ვას ლექსები კი არა...

და მე, ბედვარულმა, ეს დამეკნარი თაი- გული ძლიერ ვიშოვე... მაგრამ ნუ მი- წყენ, დიდებულ მომღერალ: ეს დამე- კნარი ვარდ-ყვავილები ნიშნა ჩვენის ცხოვრების სიმეკნარისა, — იგი გვიჩვენ-ებს, რომ ჩვენი ცხოვრება ვიფუ-რ- ჩნება, აყვავდება, გლამაზდება და მა- შინ შენს ძეგლთან ხელახლად მოვალთ დაუქნაობი ვარდ-ყვავილებით... ჯერ კი ეს თაიგული მიღე ჩემგან, სულით და გულით მომდევნილი!

იშვიათი წერილი

ჩვენს პარტიულ ორგანოებში იშვი- ათად შეხვდებოდა მკითხველი დარბაისლურ მიუკერძოებელ კილოდან დაწერილი წერი- ლებს მეტადრე მაშინ, როდესაც ურთი- ერთობა მწყავდებოდა. დღეს ვებეჭადე ბ- სიტყვას ჩვენს „დღიურს“ „სახ. გაზე- თისა“ 15 მაისს ნომერში დასტაბულს. წერილს სათაურად აქვს „მეტი კულ- ტურა“ — თვით მკითხველი დაგვეთან- ხმება, რომ წერილი მეტად საყურად- ღებო და — საგულისხმა მით უფრო, რომ დაწერილია „სახ. გაზეთის“ ერთ- ერთ სულის ჩამდგმლისაგან.

ჩვენს დღევანდელს ცხოვრებაში ბევ- რი ამოცანაა, განათლებული ქვეყნიდან გადმოტანილი აზრი და ჩვეულება ხში- რად ისე დამახინჯებულია ჩვენში, რომ მეტად ძნელია მისი გაიკონკრება, დაწე- რილის წკითხვა და ნათქვამის გაგონება შეუძლებელი ხდება. ისე ვართ ყველანი დამახინჯებული პარტიულობით, რომ რაც ერთს მოსწონს, ის მეორე უთუ- ლე უნდა დაიწუნოს, რაც ერთს ეტკი- ლება, მეორეს აუცილებელი უნდა ექ- წაროს, ერთისთვის რომ თეთრია, მე-ორეს შავად ეჩვენება, ერთი რომ ერთს მალაზიში შედის სავაჭროდ, მეორე უსიკვლილოდ მეორეში უნდა შევიდეს. მეორეს მხრით რაღაც ახიერებული დი- ციბლიანა, თუ წამაპყვებოდა — თუ პარ- ტიის რომელიმე წევრმა დაიყვარა, ყვე- ლა ანამაზაზრემ ბანი უნდა მისცეს, თუ ერთმა ჩაახვტა, ყველას ხელებმა უნდა აუვარდეს, თუ ერთი დაეკა, ყვე- ლამ უნდა ჩაიჩოქოს... პიროვნება აღარ- სდება!

ისი იყო უ-ხლოდებოდა წყაროს, რომ უცებ გაქვავდა ერთს ადგილას. მის შო- რი-ახლო, წყაროს ქვევით იდგა მთლად უხილელი ქალი და წყაროს ბოროლ წვე- თებს ბოროლსვე სხეულზე იშმაბუნებდა. ხან მკერდს მოუღერდა ვეჯაცურად და ახლად აზურცულ ფიქლო გულს წყაროს უშვებდა. ისიც სიუღა-კისისა გადმო- ჰქვებდა, ეხვეოდა გულ-ყვით, გადსდო- და ბებებზე და მიზიდვლად გამობერილ ქუთუმს წვეთებს უტკაცუნებდა, ელერ- სებოდა. ხან კი ზურგს შეუბრუნებდა, მაცდურად იკუთხებდა და ახლა სხეუ- ლის დანარჩენ ნაწილსაც იგრძნობდა. სულთქმა შეგოდა გიგოლას. ქურციკივით გაეკრა ერთს ხის ძირს და თვალზე და- ქვეტლი შესცქეროდა უცხო ასულს.

— ნეტავ ვინ არის, ვინ? — ეკითხებოდა ის თავს და თაღაბრებული შორიდან შესტყვოდა მას.

იმ უცხო ასულმა კი მალე გაათავა ბანაობა, მოხდენილად გადაიკვა კაბა, წაიკრა დანაშული თმა თავსაკრავით, აივსო ლიტრა წყლით და სანამ გიგოლა გარს მოვიდოდა, მოჩვენებასავით მიიზ- ლა ბუნებრივად.

დიდხმის შემდეგ გრტდასხმულმა გი- გოლამ ძლიერ შესძლია ადგილიდან და- გრა. მივიდა წყაროსთან და ცივი, მაგ- რილმელ წყლით სული მოიბრუნა. გიგო- ნებიდან კი არ სცილდებოდა ის უცხო გიგონა და იმ წამვე შეუდგა გვეგის „შეუშავებებს, თუ როგორ უნდა ჩაეგლო ის ხელში“.

— აქაურობას არ მოესიკლებოდა ეს ერთხელ მაინც შეხვდებოდა სანამ იმ ჩემ სულის ამდგრებს. ეს კი ვიცი რომ მო- ჩენება არ იყო. აღბადა ამ სოფლის გლეხის ქალი და სადმე როგორ არ წა- ვაწყვდები მას, — სთქვა გიგოლამ და გადას- წყვტა თვალ-ყური ედგნებოდა ამ ადგი-

განსვენებული ილია პავაგავდეს ეს- ლანდელი პარტიების გარეშე იდგა სრულებით, ჩვენს პარტიულობას იგი არ ჩარევია მაგრამ რაღაც მარცხად ყველაზე პარტიულის თვალ-საზრისით ეხებოდა მის მოღვაწეობას — ყველა ეტებს ილიაში მხოლოდ იმას, რაც თვითონ სწადან, და აქვს, თუ საპარტო რამ ჰქოვა და სთვლავს, ჰგომბს, თუ რამ ნა- ხა ისეთი, რაც მის პარტიულ გეგმას არ ეთანხმება, გვაიწყებდა, რომ ილია პავაგავდეს არც შესწავლილ არსება იყო, არც ექსპერტი, არც სული წმინდა, არც სატანა, არამედ ადამიანი იყო და სცხობოდა განსაზღვრულ პირობებში და როგორც ასეთს ღირსებაც ჰქონდა და ნაკლავი, სიმართლეც ჰქონდა და შეტოვებდაც და არც ერთი და არც მე-ორე არ ყოფილა პარტიული, დღევან- დელი პარტიული. ნერაფერ იფიქრებს, რომ ილიას პიროვნება ასე სადგურ და საექტი მიტომ შეიქმნა, რომ ტრადიცი-ული იყო მისი სიკვდილი. არა, ეს თავის მოტყუილება იქნებოდა. ილიას თუ დამ- შევიდოდა, მიუდგომლად, ობიექტურად ვერ ვიყვარებოდა, ამას უფრო ღრმა სა- ზოგადო მიზეზები აქვს. ამის დასაბამი უნდა ვეძებოდა ჩვენი ცხოვრების ვითა- რებაში, ჩვენს უკუღმართობაში.

მალე შეიღი წელიწადი შესრულდება ილია პავაგავის გარდაცვალების შემე- დგ და ეს დრო საკმაო იყო, რომ მის საფლავის გარშემო ატეხილი აურ-ხა- ური მიწყნარებულიყო, მოსალოდნელი იყო, რომ შევხვდებოდა დღევანდელი, რომელიმე გაგვეხილა ქველადფერი აუღოს ცხოვრებაში და გვეცხუა მართა- ლი ავი და კარგი. მაგრამ საუბედუ- როდ ამას აქამდის ვერ ვხვდებოდა და პირქით დღეს მდგომარეობა თითქმის პირიკა გაშვავდა და ლამის კეტებით მივიგინებო ერთმანეთს. ამას ნათლად მოწმობს ქუთაისში მომხდარი ინციდენ- ტი 3. გელევიშვილის ლექციაზე.

3. გელევიშვილის ლექციის შინაარსი და კილო არ მოეწონა საზოგადოების ერთს ნაწილს, ოპსტრუქცია გამოუცხადა და არ მისცა ნება ლექტორს სიტყვის დათვების. მე პირადად არ ვეგობრივ ოპსტრუქციონისტებს — მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ აბსოლუტურად წინააღ- მდევი ვიყო ყოველი ოპსტრუქციის, ოპსტრუქცია მოუხსნებლად მიმანდეს უთუოდ ყოველ შემთხვევაში. არა, არის მდგომარეობა, როცა ადამიანი იძულებულია დავის აღწერაში და უთი- ლურეს საშუალებით გამოიხატოს. ხოლო 3. გელევიშვილის ლექცია არ მოითხოვ- და ამ უკიდურეს ზომას. უმთავრესად კი არ ვიზიარებ ქუთაისურ მეოპსტრუქ- ციეთა აზრს იმიტომ, რომ ანაბარის საქცილით უფრო მწყავდება და რომე- დება ის არეუ-დარევა, მიკერძობა და ალღუება, რომელიც ვარს ახვევი- ლილის სახელს და რომელიც აფრთხებს დალაგებულს კვლევას და მსჯელობას; ეს კი ყველაზე მეტად საჭიროა სინამ- დილის შესანგნება და განსამტკიცე- ბოდა, ამას კი ყველაზე უფრო მოით- ხოეს ილიას სიყვარული და პარტიის- ცემა.

III

ამის შემდეგ გიგოლა მართლაც ყოველ- დღე მიიღოდა წყაროსთან, წამოეჭებოდა იქვე მის შორი ახლო და ელოდებოდა მას. და როდესაც ლოდინი მისწინდ- ბოდა, ავიღოდა მაღლა, აკოცდებოდა კლდის მწვერულზე და ახმაურებდა ისე მძლავრად თავის განუშორებელ სალა- მურს.

დღე-დღეს მისდევდა, მაგრამ ის არასდ- სნანდა. გული მისდევდა გიგოლას. სე- ვა-ვარაში ისაღვრებდა ვეჯაცის გალა- ლმელ მკერდ-გულს. შემოდგომაზე ახ- ლოვდებოდა და მალე ის თავის სტეხით უნდა გასცლოდა ამ სათავანებელ ადგი- ლებს. მაგრამ აქედან წასვლას განგებ აგვიანებდა, იმდენ ჯერ კიდევ არ ჰქა- რავდა და დღე დღევე გადაჰქონდა.

— დღეს უკანასკნელად ვცდი ჩემს ბეღს და თუ ესლაც ვერ შევხვდი, მაშინ კი მშვიდობით ჩემო ტკბილო ოცნებაო, სთქვა ერთხელ გიგოლამ და ხევისაყენ გაეშურა. ჩვეულებრივ მიწა ის წყაროს მახლობლად და ოცნებას გაჰყვა უცხო მხარეში. ფიქრი ფიქრს სცვლიდა, მწარე ტკბილ, ტკბილი მწარეს, ხან ეღრუბ- ლებოდა შეუბოდა, ხან კი იმედით უნათლო- დებოდა. ფიქრებში იყო გართული გი- გოლა, რომ უტბად ფეხის ხმა შემოესმა. ვიღაც ფეხისათვის წყაროდ მოადგამდა ლამაზ პატარა ფეხებს, გიგოლამ ეტყობა ყურები და გულის ძეგრით გააყოლა თვალი გზიდან მომავალ ბილიკს. მალე, ლიტრით მხარზე, გამოჩნდა ის, ვისაც აგრე მოლოდინი გიგოლა ამდენ ხანს. ქალმა შეამჩნია უცხო კაცი და იქვე შეეპრათლი შესდგა.

ილია რუხაძე.

